
Ο ΚΥΠΡΙΟΣ ΕΥΠΑΤΡΙΔΗΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ ΑΚΡΗΣ (; – 1667)

► ΛΟΥΚΑΣ Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Κύπρος
panayiotou.l@unic.ac.cy

Περίληψη

Ανάμεσα στις λαμπρές και κορυφαίες προσωπικότητες του Απόδημου Ελληνισμού, που έζησαν και μεγαλούργησαν στη Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας τον 17ο αιώνα και οι οποίες, ομολογουμένως, διαδραμάτισαν αποφασιστικό και πρωτεύοντα ρόλο στην προσπάθεια πνευματικής ανάτασης του υπόδουλου Γένους και, ταυτόχρονα, σημάδευσαν τη νεότερη εθνική μας ιστορία, είναι και ο εκ Κύπρου ορμώμενος Βερνάρδος Άκρης (Bernardo Acris).

Η οικογένειά του ανήκει σε περιφανή οίκο ευγενών της Κύπρου και είναι μια από τις απροσδιορίστου αριθμού κυπριακές οικογένειες, οι οποίες «εγκατέλιπον κατά διάφορα χρονικά διαστήματα την υπό των Τούρκων υποδουλωθείσαν πατρίδα των και μετώκησαν» στη Βενετική μητροπολιτική επικράτεια.

Έζησε και μεγαλούργησε στην πόλη των τεναγών και με τις ιδιαίτερες ικανότητες και τα αξιοθαύμαστα πνευματικά του χαρίσματα, κατάφερε να αποκτήσει ιδιαίτερο κύρος και αναγνώριση στους πολιτικούς και πνευματικούς κύκλους της πόλης, αλλά και ανάμεσα στους κόλπους της Αδελφότητας των Ελλήνων της Βενετίας. Διετέλεσε δημόσιος υπάλληλος στη Βενετική Δημοκρατία, στη θέση του εκτιμητή των φόρων (carattador), δραστηριοποιήθηκε στον χώρο του εμπορίου και διετέλεσε Πρόεδρος (Guardian Grande) της Αδελφότητας τα έτη 1627, 1647 και 1657.

Με το αδιάπτωτο ενδιαφέρον του, τα έργα, τα ευεργετήματα και τα κληροδοτήματά του κατέστη ένας «άξιος συνεχιστής της πνευματικής κληρονομιάς του έθνους». Έφυγε από τη ζωή το 1667 ήσυχος, για τα όσα προσέφερε στη διαφύλαξη και ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας και της θρησκευτικής συνείδησης των ξενιτεμένων Ελλήνων της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας της Βενετίας, αλλά και, κατ' επέκταση, των υπό Οθωμανικό ζυγό υποδούλων Ρωμηών.

Λέξεις κλειδιά: Βερνάρδος Άκρης, Θωμάς Φλαγγίνης, κληροδοτήμα Άκρη, Φλαγγίνειος Σχολή, Ελληνική Αδελφότητα Βενετίας, Ναός Αγίου Γεωργίου των Ελλήνων

Πρόλογος

Ανάμεσα στις λαμπρές και κορυφαίες προσωπικότητες του Απόδημου Ελληνισμού, που έζησαν και μεγαλούργησαν στη Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας τον 17ο αιώνα και οι οποίες, ομολογουμένως, διαδραμάτισαν αποφασιστικό και πρωτεύοντα ρόλο στην προσπάθεια πνευματικής ανάτασης του υπόδουλου

Γένους και, ταυτόχρονα, σημάδευσαν τη νεότερη εθνική μας ιστορία, είναι και ο εκ Κύπρου ορμώμενος Βερνάρδος Άκρης.

Εισαγωγικά

Ο Βερνάρδος Άκρης (Bernardo Acris) με τους αγώνες και την όλη δραστηριότητά του κατέστη συνεπικουρος και συνεχιστής στο μεγάλης σπουδαιότητας έργο του, εκ μητρός Κυπρίου, φωτισμένου εμπόρου και εθνικού ευεργέτη, Θωμά Φλαγγίνη (Tommaso Flangini),¹ εξασφαλίζοντας, με τον τρόπο αυτό, τη λαμπρή υστεροφημία του. Ένα έργο σταθμός, ορόσημο πραγματικό, για την ενίσχυση, τη νέα άνθηση, την πνευματική αναγέννηση της ελληνικής παιδείας στη Βενετία, αλλά και, κατά προέκταση, των υπόδουλων ελληνικών περιοχών. Η σημαντικότερη και η πλέον γνωστή προσφορά του Φλαγγίνη, που κληροδότησε προς το σκλαβωμένο τότε Γένος, είναι η ίδρυση, στην πόλη των δόγηδων, της περίφημης Σχολής, που φέρει το όνομά του. Η Φλαγγίνειος, όπως σημειώνει χαρακτηριστικά ο συγγραφέας την ιστορία του σημαντικού αυτού εκπαιδευτηρίου Καθηγητής Αθανάσιος Καραθανάσης, «με μία ίσως λεκτική υπερβολή, δύναται να χαρακτηριστεί το Πανεπιστήμιο του σκλαβωμένου Γένους».² Σημειώνει, επίσης, ότι «η ακτινοβολία και η φήμη του σχολείου ήταν σχεδόν πανελλήνια».³ Αξίζει να σημειωθεί ότι οι προσπάθειες για την ίδρυση της Σχολής⁴ άρχισαν από τον ίδιο τον Φλαγγίνη, ο οποίος με υπόμνημά του προς τον Δόγη, με ημερομηνία 24 Δεκεμβρίου 1625, ζητούσε την ίδρυση σχολής αποκλειστικά για ορθόδοξους νέους. Στην επιστολή αυτή πρότασε, ως ενισχυτικό, και το γεγονός ότι οι Ιησουΐτες με την ίδρυση των προπαγανδιστικών τους σχολείων στην Ελληνική Ανατολή «κλέπτουν τις ψυχές των νεαρών Ελλήνων».⁵ Στη Σχολή αυτή οι νέοι θα γαλουχούνταν και θα προετοιμάζονταν, ούτως, ώστε να γίνουν ικανοί προστάτες και υπερασπιστές της εθνικής ταυτότητας και της ορθόδοξου πίστεως, «τείχος και οχύρωμα» έναντι της προπαγάνδας της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Η Φλαγγίνειος Σχολή (Collegio Greco), την οποία συναντάμε στις πηγές με διάφορες ονομασίες, όπως Φλαγγινειανό Φροντιστήριο, Ελληνομουσείο, Κολλέγιο

1. Περισσότερα στο Κωνσταντίνος Δ. Μέρτζιος, *Θωμάς Φλαγγίνης και ο μικρός Ελληνομνήμων*, σειρά «Πραγματεΐαι Ακαδημίας Αθηνών», τ. Θ', Αθήνα 1939.

Λουκάς Α. Παναγιώτου, «Ο φιλογενέστατος, Κύπριος τω γένει, Θωμάς Φλαγγίνης (1578-1648)», *Ενατενίσσεις*, τχ. 43 (Ιούλιος – Δεκέμβριος 2024), σσ. 155-163. Βλ. επίσης, Λουκάς Α. Παναγιώτου, «Τρεις επιφανείς Κύπριοι στην Βενετία του 17^{ου} αιώνα», στο *Αγία Γραφή και Πολιτισμός. Τιμητικός τόμος στον Καθηγητή Χρήστο Κ. Οικονόμου*, έκδ. Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Θεσσαλονίκη-Λευκωσία 2020, σσ. 431-450.

2. Αθανάσιος Ε. Καραθανάσης, *Η Βενετία των Ελλήνων*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2010, σ. 8.

3. Αθανάσιος Ε. Καραθανάσης, *Η Φλαγγίνειος Σχολή της Βενετίας*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1986, σ. 234.

4. Καραθανάσης, *Η Φλαγγίνειος*, ό.π. Πρβλ. Καραθανάσης, *Η Βενετία*, ό.π., σσ. 58-68.

5. Ολόκληρο το υπόμνημα φιλοξενείται στο παράρτημα του βιβλίου του κ. Καραθανάση, *Η Φλαγγίνειος*, ό.π., σσ. 317-322.

(Collegio Flanginiano), Seminario, Accademia Flanginiana⁶ κ.ά., άρχισε, τελικά, τη λειτουργία της το 1665 και συνέχισε τη δράση της ως το 1797, έτος, κατά το οποίο ο Μέγας Ναπολέων κατέλυσε τη Βενετική Δημοκρατία. Ο Φλαγγίνης, ο οποίος απεβίωσε το 1648, είχε ορίσει, εκτός των άλλων ευεργεσιών του, η περιουσία του να διατεθεί και για την ίδρυση Σχολής δίπλα από την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στη Βενετία. Έθετε, μάλιστα, όρο ότι σ' αυτήν θα δίδασκαν και θα φοιτούσαν αποκλειστικά ορθόδοξοι Έλληνες, είτε ήταν υπήκοοι της Βενετίας, είτε όχι, οι οποίοι θα σπούδαζαν σε αυτή, και στη συνέχεια, εντασσόμενοι στην υπηρεσία της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας, θα μεταλαμπάδευαν τα πνευματικά τους φώτα στον σκλαβωμένο ελληνικό χώρο. Όριζε, ακόμη, ότι οι δώδεκα υπότροφοί της, να προέρχονται από τις ιδιαίτερες πατρίδες των γεννητόρων του, τουτέστιν, οι δέκα να είναι Κερκυραίοι και οι δύο Κύπριοι.

Ο Άκρης ως επιστήθιος φίλος και στενός συνεργάτης του Θωμά Φλαγγίνη υπήρξε σταθερός συμπαραστάτης στην υλοποίηση της ιδέας για την ίδρυση και λειτουργία της Φλαγγινείου Σχολής και επιστάτησε μαζί του για την αγορά από την Αδελφότητα, το 1627, των καταλυμάτων και εργαστηρίων των ευγενών Βενετών Λαυρεντίου (Lorenzo) και Μάρκου (Marco) Foscari⁷. Τα οικήματα αυτά, τα οποία ευρίσκοντο παραπλεύρως του ναού του Αγίου Γεωργίου των Ελλήνων, αγοράστηκαν στην τιμή των 9.000 δουκάτων και στα οικοπέδά τους ανεγέρθηκαν, με βάση τα σχέδια του σπουδαίου Βενετού αρχιτέκτονα Baltassare Longhena, τα συγκροτήματα, που στέγασαν τη Φλαγγινείο Σχολή, το Νοσοκομείο Φλαγγίνη και το κτήριο της Αδελφότητας.⁸ Το ίδιο έπραξε και το 1640, οπότε μετείχε σε τετραμελή επιτροπή, που όρισε η Αδελφότητα, και η οποία ήταν επιφορτισμένη να προβεί στις δέουσες ενέργειες, για να προχωρήσει η ανέγερση των νέων εγκαταστάσεων και η υλοποίηση του ονείρου του μεγάλου ευεργέτη. Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι τα άλλα μέλη της Αδελφότητας, που μετείχαν στην τετραμελή αυτή επιτροπή, εκτός από τους Φλαγγίνη και Άκρη, ήσαν οι επίσης Κύπριοι και συνδεδεμένοι με συγγενικούς δεσμούς με τον Φλαγγίνη, Ιωάννης Γονέμης (Zuanne Gonemi) και ο Φραγκίσκος Νεγρεπόντης (Francesco Negroponte).⁹ Το 1664 πρωτοστατεί μετέχοντας και πάλι σε τετραμελή επιτροπή, η οποία καλείται να θέσει σε εφαρμογή τις αποφάσεις της Αδελφότητας και να προχωρήσει στην ανέγερση του κτιρίου που θα στεγάσει τη Σχολή.¹⁰ Ο Άκρης είναι, επίσης,

6. Βλ. Καραθανάσης, *Η Φλαγγινείος*, ό.π., σ. 60.

7. Ό.π., σ. 51.

8. Ό.π., σ. 82.

9. Βλ. Αρχείο Ελληνικού Ινστιτούτου Βενετίας (εφεξής ΑΕΙΒ), *Reg.* 191, φ. 7^ς, 8^ς. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Φρ. Νεγρεπόντης ήταν εξαδελφος και στενός συνεργάτης του Φλαγγίνη. Ήταν από τα πλέον δραστήρια μέλη της Αδελφότητας και διετέλεσε δύο φορές Πρόεδρος της (1647, 1665).

10. Μέλη της εν λόγω Επιτροπής, εκτός από τον Βερνάρδο Άκρη, είναι και οι Βερνάρδος Μώρος, Μάρκος Καγιάννης και Νικόλαος Γονέμης. Βλ. ό.π., *Reg.* 216, φ. 56^ς.

ανάμεσα στα επίσημα μέλη της ελληνικής παροικίας, από τους οποίους οι Αναμορφωτές (Riformatori dello Studio di Padova), οι υπεύθυνοι για τη λειτουργία της Φλαγγινείου, ζήτησαν να εκφέρουν την άποψή τους σε σχέση με τον κανονισμό της Σχολής.¹¹

Οικογένεια Άκρη

Η οικογένεια του Βερνάρδου Άκρη ανήκει σε περιφανή οίκο ευγενών της Κύπρου¹² και είναι μια από τις απροσδιορίστου αριθμού κυπριακές οικογένειες, οι οποίες «εγκατέλιπον κατά διάφορα χρονικά διαστήματα την υπό των Τούρκων υποδουλωθείσαν πατρίδα των και μετώκησαν»¹³ στη Βενετική μητροπολιτική επικράτεια. Οι ιστορικές πηγές δεν μας παρέχουν περαιτέρω στοιχεία για τον τόπο εγκατάστασης της προσφυγικής οικογένειας στα βενετικά εδάφη, αλλά ούτε τον τόπο και τον χρόνο γεννήσεως του Βερνάρδου. Αυτό που ασφαλώς γνωρίζουμε, είναι ότι «οι επήλυδες αυτοί πολύ γρήγορα ξεπέρασαν τις πρώτες δυσκολίες και άρχισαν να προσαρμόζονται στον νέο χώρο διαμονής τους και να προκόβουν».¹⁴ Έτσι και ο Βερνάρδος, όχι απλώς και μόνο πρόκοψε, αλλά, με τις ιδιαίτερες ικανότητές του και τα αξιοθαύμαστα πνευματικά του χαρίσματα, κατάφερε να ανελιχθεί και να καταστεί ως μία εξέχουσα προσωπικότητα στην τοπική κοινωνία της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας. Αντίστοιχα, κατάφερε να αποκτήσει ιδιαίτερο κύρος και αναγνώριση στους πολιτικούς και πνευματικούς κύκλους της πόλης των τεναγών, ανάμεσα «στην ευρύτερη κοινότητα του γένους των Ορθοδόξων Ρωμαίων»¹⁵ και στους κόλπους της Αδελφότητας των Ελλήνων της Βενετίας. Η καρποφόρα και γόνιμη αυτή συνεισφορά του επιβραβεύθηκε με την εκλογή και ανάληψη πλήθους διαφόρων ρόλων και αξιωμάτων. Όπως ο Φλαγγίνης, έτσι και αυτός, για πενήντα ολόκληρα χρόνια, ασχολήθηκε με τα κοινά (1608–1667), πενήντα πέντε φορές¹⁶ εξελέγη σε αρκετά αξιώματα της ισχυρότατης εν Βενετία Ελληνικής Αδελφότητας (Nazione Greca) και διετέλεσε Πρόεδρος (Guardian Grande) ή άλλως Επιστάτης της (Guardiani) τα έτη 1627, 1647, 1657.¹⁷

11. Ό.π., Reg. 192, passim.

12. Βλ. τον σχετικό κατάλογο, που δημοσιεύει ο Αρχιμανδρίτης Κυπριανός στο: *Ιστορία χρονολογική της νήσου Κύπρου*, Ενετίησιν 1788, σ. 273. Στην ίδια οικογένεια ανήκει και ο, μετά την κατάληψη της Κύπρου από τους Οθωμανούς, Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Τιμόθεος ντ' Άκρ (1572-1587;). Για τα περί επιλογής του για τον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο βλ. Αρχιμ. Κυπριανού, ό.π., σ. 307.

13. Μαργαρίτης Κωνσταντινίδης, «Η άλλοτε εν Πόλα της Ιστρίας Ελληνική Κοινότης και οι εν τη περιφέρεια αυτής ελληνικοί οικισμοί», *Εκκλησιαστικός Φάρος*, τ. 12 (1913), σ. 510.

14. Κωνσταντίνος Γ. Τσικνάκης, «Βενετία», *Μεγάλη Ορθόδοξη Χριστιανική Εγκυκλοπαίδεια*, τ. 4, σ. 132.

15. Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, «Κύπριοι στη Βενετία», στο Άγγελ Νικολάου Κονναρή (επιμ.), *Η Γαληνοτάτη και η Ευγενεστάτη, η Βενετία στην Κύπρο και η Κύπρος στη Βενετία*, έκδ. Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου, Λευκωσία 2009, σ. 209.

16. Η εκτίμηση αυτή ανήκει στον Καθηγητή Αθανάσιο Καραθανάση, μετά από σχετική έρευνα την οποία έχει πραγματοποιήσει στα Πρακτικά της Αδελφότητας (Capitolari). Βλ. Καραθανάσης, *Η Φλαγγινεύς*, ό.π., σ. 60, υπ. 8.

17. Ιωάννης Βελούδος, *Ελλήνων Ορθοδόξων αποικία εν Βενετία. Ιστορικών υπόμνημα*, Βενετία 1893, σ. 186.

Ο Βερνάρδος Άκρης ενδεχομένως να έχει σπουδάσει «παρά τους πόδας» του Επισκόπου Κυθήρων Μάξιμου Μαργούνιου ή και του εκ Κρήτης ιερομονάχου Μελετίου Βλαστού, οι οποίοι δίδαξαν, την εποχή αυτή, στη Βενετία, ύστερα από πρόσκληση της Αδελφότητας.¹⁸ Φέρεται, επίσης, να είχε σπουδάσει στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας,¹⁹ μολονότι αυτό δεν τεκμαίρεται, αλλ' ωστόσο είχε άρτια μόρφωση και τούτο μαρτυρεί η πολύχρονη υπηρεσία του, ως δημόσιος υπάλληλος στη Βενετική Δημοκρατία, στη θέση του εκτιμητή των φόρων (*carattador*). Λιγοστά είναι και τα όσα γνωρίζουμε για την οικογένειά του. Ως συγγενικά του πρόσωπα, εκτός από τον πατέρα του Ιάκωβο, και τον θείο του Βικέντιο Μουσκόρνο, αναφέρονται σε κώδικα του Ελληνικού Ινστιτούτου Βενετίας, οι Λουκία, Αλοΐσιος και Αικατερίνη,²⁰ ενώ στη διαθήκη του αναγράφεται και το όνομα της θυγατέρας του Λουτσιέτας.²¹ Πέρα από τη λαμπρή δημοσιούπαλληλική του ιδιότητα, ο Άκρης δραστηριοποιείται και στον χώρο του εμπορίου και εμφανίζεται συνεργαζόμενος σε κοινές εμπορικές υποθέσεις με δύο σημαίνοντες Κυπρίους συμπατριώτες του, τον μεγαλύτερο Γεώργιο Βραχίμη ή Τζόρτζη Μπραχίμη²² και τον Πέτρο Χρυσαφίδα.²³ Το όνομά του συναντάμε, επίσης, σε αρκετές επιστολές-αιτήματα συμπατριωτών του προς στις βενετικές αρχές, όπου υπογράφει και πιστοποιεί ότι γνώριζε καλώς τους αιτουμένους, προκειμένου να λάβουν διάφορα ωφελήματα, συντάξεις, τη βενετική υπηκοότητα ή, ακόμη, αρωγή για την απελευθέρωση αιχμαλώτων συγγενών τους. Μαζί με τον Φλαγγίνη, εξ άλλου, ήσαν κουμπάροι στον γάμο του διακεκριμένου εν Βενετία και Κερκυραίου την καταγωγή δικηγόρου Θωμά Τζανφουνάρη.²⁴ Το μυστήριο έγινε στις 10 Αυγούστου 1633 και τελέστηκε από τον γνωστό λόγιο Μητροπολίτη Νικόδημο Μεταξά,²⁵ ο οποίος υπήρξε συνεργάτης του Οικουμενικού Πατριάρχη Κύριλλου Α΄

18. Βλ. Ζαχαρίας Ν. Τσιρπανλής, *Ο Κυπριακός Ελληνισμός της Διασποράς και οι Σχέσεις Κύπρου-Βατικανού 1571–1878*, εκδ. Αντ. Σταμούλη, Θεσσαλονίκη 2006, σ. 44.

19. Καραθανάσης, *Η Φλαγγίνειος*, ό.π., σ. 61.

20. ΑΕΙΒ, *Κώδικας* 16, κ.ά. Το όνομα Αικατερίνη πιθανολογείται ότι ανήκει στη σύζυγό του.

21. ΑΕΙΒ, *Reg.* 20, υποφ. 266.

22. Ο Βραχίμης ή Μπραχίμης είναι γόνος συρογενουατικής εξελληνισμένης και Ορθόδοξης οικογένειας, που απαντάται στην Κύπρο από τη Φραγκοκρατία. Δραστηριοποιήθηκε στον τομέα του εμπορίου με ένα ευρύ κύκλο εργασιών και διέθεσε σημαντικά ποσά για έργα κοινής ωφέλειας της Αδελφότητας, αλλά και σε διάφορες εκκλησίες και μοναστήρια της Κύπρου και αγαθοεργά ιδρύματα της Βενετίας. Το 1674 διετέλεσε πρόεδρος της Ελληνικής Αδελφότητας.

23. Ο εκ Λάρνακος ορμώμενος και διακεκριμένος έμπορος Πέτρος Χρυσαφίδας ανέπτυξε πλούσια δράση και προσφορά στους κόλπους της Ελληνικής Αδελφότητας της Βενετίας και διετέλεσε πρόεδρός της, επί τρεις περιόδους 1684, 1685 και 1689.

24. Ο Θωμάς Τζανφουνάρης ήταν γιός του διάσημου Έλληνα αγιογράφου Εμμανουήλ Τζανφουνάρη, που εργάστηκε στην Κέρκυρα και στη Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας και αδελφός του λόγιου ιερέα και εφημέριου του Αγίου Γεωργίου, Θεοφυλάκτου.

25. Βλ. ΑΕΙΒ, *Reg. Γάμων* 1, φ. 126. Περισσότερα για τον Μεταξά στο: Βελούδος, ό.π., σ. 77. Βλ., επίσης, Αθ. Ε. Καραθανάσης, «Ένα ανέκδοτο έγγραφο του Κύριλλου Λούκαρη για τον Νικόδημο Μεταξά (Δεκ. 1628)», *Κεφαλληνικά Χρονικά* 2 (1977), σσ. 78–82.

του Λούκαρη και διαδέχθηκε στον εν Βενετία θρόνο της Μητροπόλεως Φιλαδελφείας τον κύπριο Θεοφάνη Ξενάκη.²⁶

Η εξέχουσα προσωπικότητα του Βερνάρδου Άκρη παρουσιάζεται και μέσα από το γεγονός ότι σε αρκετές περιπτώσεις εμφανίζεται ενώπιον των βενετικών αρχών ως ευυπόληπτος και φερέγγυος πολίτης, για να πιστοποιήσει την καταγωγή, αλλά και το ποιόν των οικογενειών Κυπρίων συμπατριωτών του. Χαρακτηριστική, επί τούτου, είναι και η περίπτωση των παιδιών των Κυπρίων Κορνηλίας Negrini και Δημητρίου Ξενάκη,²⁷ Άγγελου, Θεόδωρου, Ιωάννη, Πέτρου και Θωμά, όπου συμμαρτυρεί, προκειμένου να τους αποδοθεί η βενετική υπηκοότητα. Όπως επισημαίνει, ο πατέρας τους είχε γεννηθεί στην Πόλα της Ιστρίας, διαβεβαιώνει ότι με την οικογένειά τους διατηρούσε πολύ καλές και φιλικές σχέσεις και ότι οι νεαροί αδελφοί Ξενάκη έτυχαν καλής ανατροφής και αγωγής.²⁸

Αγαθοεργός διάσταση και εκπαιδευτικά ενδιαφέροντα

Μνημονευταία, αντίστοιχα, είναι και η αγαθοεργός και φιλόανθρωπος διάσταση του Βερνάρδου Άκρη, ο οποίος «έν τῷ κρυπτῷ»²⁹ συμβάλλει παρηγορητικά τους «εν ανάγκαις ευρισκόμενους» συνανθρώπους του, χωρίς να περιορίζει, ως φαίνεται, τοπικά ή χρονικά την έκφραση της αγάπης και αλληλεγγύης του. Μια τέτοια έμπρακτη έκφραση αρωγής του Κυπρίου ευπατρίδη κατατίθεται από τη γραφίδα ενός από τους μεγαλύτερους μελετητές του Νεότερου Ελληνισμού, του λόγιου, συγγραφέα και ιστοριοδίφη και μεγάλου χαρτοφύλακα του Οικουμενικού Πατριαρχείου, Μανουήλ Γεδεών. Όπως μας πληροφορεί, ο εν λόγω συγγραφέας, όταν ο αγιοταφίτης ιερομόναχος Ζωσιμάς, τον Σεπτέμβριο του 1659, «περιερχόμενος πρὸς ἄθροισιν ἐλεῶν ὑπὲρ τῆς ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος, ἦλθεν εἰς Βενετίαν», ανάμεσα στους Έλληνες ορθοδόξους, οι οποίοι «προσήμενον ἀφιερῶματα ἢ χρηματικά ποσὰ, ὀλίγα, ἢ πολλὰ» ήταν και ο φιλόανθρωπος «σινιὸρ Μπερνάρδος Ἄκρης καὶ ἔδωσεν φλωρία 4».³⁰

Ο Άκρης, λάτρης της ελληνικής παιδείας, επεδείκνυε ιδιαίτερο ενδιαφέρον και μετείχε ενεργά στα εκπαιδευτικά φύσεως θέματα, που απασχολούσαν την Αδελφότητα. Ήταν βαθύς γνώστης της πνευματικής κίνησης του Γένους, γι' αυτό και, όταν το 1627, ο εκ Χίου σπουδαίος συγγραφέας, γιατρός, φιλόσοφος και θεολόγος Γεώργιος Κορέσσιος (1570ci.–1659/60),³¹ αρνήθηκε, με

26. Για τον βίο, τη δράση, την εκδοτική δραστηριότητα, τη λογιосύνη και την πρωτεύουσα θέση, που κατέχει στην Ελληνική κοινότητα της Βενετίας ο Θεοφάνης Ξενάκης βλ. Λουκάς Α. Παναγιώτου, *Θεοφάνης Ξενάκης, ο Κύπριος Μητροπολίτης Φιλαδελφείας (1617–1631) και η εποχή του*, Λευκωσία 2018.

27. Ο Δημήτριος Ξενάκης ήταν κατά σάρκα αδελφός του Μητροπολίτη Φιλαδελφείας Θεοφάνη Ξενάκη και εργαζόταν ως διαμεσολαβητής σε εταιρείες ασφαλιστών στη Βενετία.

28. Archivio di Stato di Venezia, *Avogaria di Comun*, Civile, b. 4546, fasc. O.

29. *Ματθ.* στ' 4.

30. Μανουήλ Ιω. Γεδεών, *Πατριαρχικά Εφημερίδες. Ειδήσεις εκ της ημετέρας εκκλησιαστικής Ιστορίας 1500–1913*, Αθήναι 1936, σσ. 109–111.

31. Περισσότερα για τον Γεώργιο Κορέσσιο βλ. Κωνσταντίνος Ν. Σάθας, *Νεοελληνική φιλολογία. Βιογραφίαι των εν γράμμασι διαλαμπάντων Ελλήνων (1453–1821)*,

το αιτιολογικό ότι ήταν «ήδη γεγηρακώς»,³² να δεχθεί τη θέση του δασκάλου στην Ελληνική Σχολή της Βενετίας, πρότεινε άμεσα, ως αντικαταστάτη του, τον Μητροφάνη Κριτόπουλο (1589–1639), τον μετέπειτα Πατριάρχη Αλεξανδρείας (1635–1639).³³ Ανάλογο ήταν το ενδιαφέρον του και για την πρόοδο του Κωττουνιανού Κολλεγίου, το οποίο ιδρύθηκε το 1653 στην Πάδοβα.³⁴ Γνωρίζοντας πολύ καλά τις ανάγκες του εν λόγω σχολείου, με επιστολή του, στις 20 Ιανουαρίου 1658, ζητούσε από την Αδελφότητα να αναλάβει, μετά τον θάνατό του, να επενδυθούν 1600 δουκάτα από τους τόκους των οποίων θα ενισχυόταν το εν λόγω Κολλέγιο.³⁵ Αντίστοιχα, λίγο πριν αρχίσει τη λειτουργία της η Φλαγγίνειος, με επιστολή του προς την Αδελφότητα, με ημερομηνία 27 Ιουλίου 1661, την καλεί, εκτός των άλλων, να αναλάβει και τη διαχείριση των 2.400 δουκάτων, των οποίων οι τόκοι θα διετίθεντο για τη Σχολή.³⁶

Συμβολή Κυπρίων σε εκπαιδευτικά δρώμενα

Παρενθετικά, εδώ οφείλουμε βέβαια να επισημάνουμε ότι το πνευματικό αυτό ενδιαφέρον των Άκρη, Φλαγγίνη και γενικά των λοιπών Κυπρίων για τη μόρφωση των συμπατριωτών τους δεν είναι ένα πρόσκαιρο φαινόμενο, αλλά αποτελεί μια μακράιωνη παράδοση. Όπως σημειώνει, μάλιστα, ο Καθηγητής Αθανάσιος Καραθανάσης: «Οι πρώτοι εθνικοί ευεργέτες, που εμφανίζονται λίγο πριν από την πτώση του Βυζαντίου, ήταν Κύπριοι», οι οποίοι, όπως εξηγεί, «προβλέποντας τα μεγάλα δεινά που επέρχονταν στη σκλαβωμένη πατρίδα, συνιστούν υποτροφίες για Κύπριους φοιτητές και γίνονται οι πρώτοι που δείχνουν τον δρόμο, τον οποίο έπρεπε να ακολουθήσει το σκλαβωμένο Γένος».³⁷ Και επί τούτου

Αθήνα 1868, σσ. 247–250, αλλά και τη μονογραφία του Νίκου Μ. Στουπάκη, *Γεώργιος Κορέσιος (1570ci–1659/60). Η ζωή, το έργο του και οι πνευματικοί αγώνες της εποχής του*, έκδ. Ομήρειο Πνευματικό Κέντρο Δήμου Χίου, Χίος 2000.

32. Βλ. Βελούδος, *ό.π.*, σ. 111.

33. Για τη σπουδαία πνευματική προσωπικότητα του Μητροφάνη Κριτόπουλου βλ. Κωνσταντίνος Ν. Σάθας, *Νεοελληνική φιλολογία. Βιογραφίαι των εν γράμμασι διαλαμπάντων Ελλήνων (1453–1821)*, Αθήνα 1868, σσ. 297–301. Επίσης, Ιωάννης Ν. Καρμίρης, *Μητροφάνης ο Κριτόπουλος και η ανέκδοτος αλληλογραφία του*, Αθήνα 1937· Κωνσταντίνος Δημαράς, «Ο Μητροφάνης Κριτόπουλος», στο Κ. Θ. Δημαράς, *Σύμμικτα Α΄. Από την παιδεία στην λογοτεχνία*, επιμ. Αλέξης Πολίτης, έκδ. Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, Αθήνα 2000.

34. Για τον Ιωάννη Κωττούνη και το Κωττουνιανό βλ. Κωνσταντίνος Δ. Μέρτζιος, *Μνημεία Μακεδονικής Ιστορίας*, έκδ. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, 1947, Θεσσαλονίκη 2007, σσ. 488–504. Ζαχαρίας Ν. Τσιρπανλής, *Οι Μακεδόνες σπουδαστές του Ελληνικού Κολλεγίου της Ρώμης και δράση τους στην Ελλάδα και στην Ιταλία (16ος αι.–1650)*, έκδ. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1971, σσ. 145–149, όπου και η σχετική βιβλιογραφία. Βλ. και Αθ. Ε. Καραθανάσης, «Ιωάννης Κωττούνης, Βιογραφικά και εργογραφικά του Βερροιώτη φιλοσόφου και καθηγητή (17ος αι.)», στον τόμο: *Προσωπογραφικά και ιστορικά*, έκδ. Ι.Μ. Βερροίας και Ναούσης, Βέρροια 2009, σσ. 49–56.

35. ΑΕΙΒ, *Reg.* 192, φ. 16^v–18^v.

36. Καραθανάσης, *Η Φλαγγίνειος*, *ό.π.*, σ. 62.

37. Αθανάσιος Ε. Καραθανάσης, «Βερνάρδος Άκρης ο Κύπριος (; – 1667 ci.). Η συμβολή του στην εκπαίδευση του Ελληνισμού της Βενετίας», *Κυπριακά Σπουδαί*, τχ. 38–39 (1974–1975), σ. 45.

αξίζει να γίνει μια μικρή αναφορά και σε τρεις άλλες κυπριακές προσωπικότητες, οι οποίοι, κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας, παρείχαν υποτροφίες για τη μόρφωση των συμπατριωτών τους. Ο πρώτος, που συναντάμε, είναι ο Λατίνος ευγενής της Λευκωσίας και «ναύαρχος» (*admiralis*) στην υπηρεσία του βασιλιά της Κύπρου Ιακώβου Α' (1382–1398), Πέτρος Γαφράνος (*Petrus de Cafrano* ή *Cafran*), ο οποίος συνέστησε υποτροφία, στα τέλη του 14ου αιώνα, για τέσσερις νεαρούς Κυπρίους σπουδαστές.³⁸ Με συμβολαιογραφική πράξη, στις 3 Μαρτίου 1393, ο γνωστός στα κυπριακά χρονικά, ως «Πιέρ τε Καφράν», όρισε να διανέμονται 200 δουκάτα τον χρόνο, προερχόμενα από επιτόκιο εμπιστεύματός του, ύψους 5.000 δουκάτων, που παραχώρησε προς το βενετικό Δημόσιο, σε τέσσερις Κυπρίους (ανά 50 στον καθένα), οι οποίοι και έπρεπε να φοιτήσουν στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας: ένας στη θεολογία, ένας στο δίκαιο και δυο στην ιατροφιλοσοφική Σχολή.³⁹ Σύμφωνα, μάλιστα, με τον ιστορικό και Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας Νικόλαο Κομνηνό Παπαδόπουλο, η εποπτεία του κληροδοτήματος Γαφράνου ανατέθηκε στους *Procuratori di S. Marco*, *Procuratori di supra*.⁴⁰ Το κληροδοτήμα αυτό έπαυσε να υφίσταται το 1571, μετά δηλ. την κατάληψη της Κύπρου από τους Οθωμανούς, λόγω του ότι όλοι οι πόροι της υποτροφίας, που βρίσκονταν στην Κύπρο, περιέπεσαν στα χέρια του κατακτητή.⁴¹ Η δεύτερη κυπριακή προσωπικότητα, που είχε θεσπίσει, αντίστοιχα, υποτροφία για δυο Κυπρίους,⁴² στα μέσα του 16ου αιώνα, ήταν αυτή του Λατίνου Αρχιεπισκόπου Λευκωσίας (1524–1553) Λίβιου Ποδοκάταρου.⁴³ Ο τρίτος, που

38. Βελούδος, *ό.π.*, 126. Βλ. επίσης, Χρύσα Α. Μαλτέζου, «Ο κυπριακός ελληνισμός του εξωτερικού και η πνευματική του δράση κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας», στο Θεόδωρος Παπαδόπουλος, *Ιστορία της Κύπρου*, έκδ. Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', τ. Ε', Λευκωσία 1996, σ. 1211.

39. Βλ. την ειδική μελέτη της Bianca Betto, «Nuove ricerche su studenti ciprioti all' Università di Padova (1391–1489)», *Θησαυρίσματα* 23 (1993), σσ. 40–80, ιδίως σσ. 43–47, πρβλ. και Αγαμέμνων Τσελίκας, «Η διαθήκη του Petro de Cafrano και οι πράξεις εκλογής Κυπρίων φοιτητών για το πανεπιστήμιο της Πάδοβας (1393, 1436–1569)», *Επετηρίς Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών* 17, (1987–1988 = 1989), σσ. 261–292, ιδίως σσ. 261–264.

40. Nicolai Comneni-Papadopoli, *Historia Gymnasii Patavini*, τ. I, Venezia 1726, σσ. 37–38. Να επισημάνουμε εδώ ότι ο Κομνηνός Παπαδόπουλος, στις αναφορές του για τον Άκρη, από λάθος, τον κατονομάζει Φίλιππο. Για τους *Procuratori di S. Marco*, *Procuratori di supra*, βλ. Andrea da Mosto, *L' Archivio di Stato di Venezia*, τ. I, Roma 1940, σσ. 25–27.

41. Βλ. Giuseppe Cappelletti, *Storia di Padova e sua origine*, τ. 2, Padova 1875, σσ. 165–166.

42. Βλ. Μαλτέζου, *ό.π.*, σσ. 1213–1214.

43. Ο Λίβιος Ποδοκάταρος γεννήθηκε στην Κύπρο και ήταν γόνος της μεγάλης γνωστής μεσαιωνικής οικογένειας της Κύπρου των Ποδοκάταρο (*Podocataro*), η οποία ήκμασε στο νησί, κατά τις περιόδους της Φραγκοκρατίας και της Βενετοκρατίας, μέχρι και την τουρκική κατάκτηση του 1570–71. Το 1502 διορίζεται νομοφύλακας στη Μητρόπολη της Πάδοβας, ύστερα από την προς όφελός του παραίτηση, εκ της θέσεως αυτής, του θείου του, Λουδοβίκου Ποδοκάταρο, ο οποίος σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας και διετέλεσε αργότερα (1460) πρύτανης του. Στην Ιταλία ο Λίβιος κατέλαβε και διάφορα άλλα εκκλησιαστικά αξιώματα, ενώ το 1524 έγινε Προκαθήμενος της Λατινικής Αρχιεπισκοπής Λευκωσίας, για να παραι-

όρισε υποτροφίες για Κυπρίους σπουδαστές είναι ο Urian, για τον οποίον, δυστυχώς, ελάχιστα γνωρίζουμε. Πιθανότατα ανήκε στην κυπριακή οικογένεια Giurian⁴⁴ και φαίνεται ότι είχε διακριθεί σε διάφορες μάχες.

Κληροδότημα Άκρη

Αυτή την εθνοεπισχυτική ενέργεια και πατριωτική γραμμή συνέχισε και ο Βερνάρδος Άκρης, ο οποίος διακρίθηκε στη ζωή της λαμπρής Ελληνικής Αδελφότητας σε μια εποχή που, ομολογούμενως, το κυπριακό στοιχείο, κυριαρχούσε και είχε πρωταγωνιστικό ρόλο στα δρώμενά της. Σε επιστολή-αίτησή του, στις αρχές Αυγούστου 1666, και ενώ μόλις είχε αρχίσει τη λειτουργία της η Φλαγγίνιος, γράφει προς τους Βενετούς Αναμορφωτές⁴⁵ και τους παρακαλεί, όπως επιτρέψουν στους δώδεκα υποτρόφους του Φλαγγίνη να προσθέσει και ο ίδιος δύο ακόμη Κυπρίους υποτρόφους,⁴⁶ των οποίων τα έξοδα και αναλαμβάνει. Επιφορτίζει επί πλέον τους Αναμορφωτές να μεριμνήσουν, εάν δεν μπορέσουν να έλθουν Κύπριοι σπουδαστές, να κληθούν δύο άλλοι από οποιοδήποτε μέρος της σκλαβωμένης Ελλάδος, όπου δεν υπάρχουν σχολεία και δάσκαλοι για να μπορέσουν οι νέοι να εκπαιδευθούν.⁴⁷ Σημειώνει, ακόμη, ότι οι υπότροφοι του κληροδοτήματος Άκρη θα είχαν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις με τους άλλους σπουδαστές της σχολής και επισημαίνει, μάλιστα, ότι θα προτιμούσε εκείνους, που θα επέλεγαν να γίνουν κληρικοί.⁴⁸

Οι Αναμορφωτές, με έγγραφό τους προς τον Δόγη, με ημερομηνία 13 Αυγούστου 1666, κρίνουν ορθή και επαινετέα την πρόθεση του Άκρη και ζητούν, όπως επιθυμούσε και ο ίδιος ο Βερνάρδος, οι υπότροφοι αυτοί, να μην εξεταστούν, κατά την εισαγωγή τους, στη λατινική, καθώς στην Κύπρο «δεν διδάσκεται η λατινική γλώσσα».⁴⁹ Η επιθυμία του Άκρη δεν ευδοκίμησε στο ακέραιο. Η απόσταση από τη Βενετία και η σκληρή σκλαβιά, που επέφερε η Οθωμανική κατάκτηση της Κύπρου, λειτούργησαν ως ανασταλτικοί παράγοντες για τους νέους της Μεγαλονήσου, προκειμένου να αξιοποιήσουν τις εν λόγω υποτροφίες. Ελάχιστα,

τηθεί το 1553 προς όφελος, και αυτός, του αδελφού του Καίσαρα. Ο Λίβιος, μετά την παραίτησή του, πήγε στη Βενετία, όπου και πέθανε το 1556.

44. Αθανάσιος Ε. Καραθανάσης, *Η Βενετία των Ελλήνων*, ό.π., σσ. 69–70. Βλ., επίσης, Archivio di Stato di Venezia, *Senato Terra*, Reg. 97 (1626), f 217^r, 217^v, 268.

45. Βλ. ΑΕΙΒ, Ε'. *Οικονομική Διαχείριση*, 1. *Διαθήκες, κληροδοτήματα, διαχείριση, δωρεές* 1, φ. 1, έγγρ. 1. Βλ., ακόμη, Καραθανάσης, *Η Φλαγγίνιος*, ό.π., σσ. 330–332, όπου δημοσιεύεται η σχετική επιστολή με σύντομη περίληψη στα ελληνικά.

46. Βλ. Nicolai Comneni Papadopoli, *Historia Gymnasii Patavini*, tomus I, Venetiis 1726, p. 37.

47. ΑΕΙΒ, Reg. 20, *Nazione Greca*, υποφ. 265. Βλ., επίσης, Καραθανάσης, *Η Φλαγγίνιος*, ό.π., σσ. 232–233.

48. Καραθανάσης, «Βερνάρδος Άκρης», ό.π., σσ. 45–52 με πλούσια βιβλιογραφία.

49. «In Cipro non e in uso la lingua latina», βλ. Archivio di Stato di Venezia, *Riformatori dello Studio di Padova*, φακ. 505. Για τα εκπαιδευτικά πράγματα στην Κύπρο, κατά την περίοδο αυτή βλ. περισσότερα στο: Λοΐζος Φιλίππου, *Τα ελληνικά γράμματα εν Κύπρω κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας (1571–1878)*, Λευκωσία 1930.

λοιπόν, ήταν οι Κύπριοι που κατάφεραν να ευεργετηθούν από την προσφορά του Άκρη και έτσι το κληροδοτήμά του διетίθετο στην ενίσχυση των εν γένει οικονομικών της Σχολής.⁵⁰ Όλα όσα έχουν σχέση με τα του κληροδοτήματος του Άκρη διαφυλάσσονται σε ένα μικρό καλαίσθητο κώδικα, στον οποίο φιλοξενούνται έγγραφα και αναφορές, δικές του και των Αναμορφωτών. Στην εξωτερική όψη του κώδικα αυτού ο ίδιος έγραψε: *Libro di me Bernardo Acris q. Giacomo de Cipro per li due Figliuoli da me accresciuti nel Seminario Greco del q. Ecc. te Tomaso Flangini con approbatione Publica come in detto libro appar*, δηλ. «Βιβλίο εμού του Βερνάρδου Άκρη, του μακαριστού Ιακώβου από την Κύπρο, για τους δυο νέους, που ανατράφησαν στο Ελληνικό Σεμινάριο του Εξοχωτάτου μακαρίτου Θωμά Φλαγγίνη, με τη δημόσια έγκριση, όπως στο βιβλίο αυτό φαίνεται».⁵¹

Ναός Αγίου Γεωργίου των Ελλήνων

Οι ευαισθησίες του μεγάλου αυτού ευπατρίδη και εθνικού ευεργέτη δεν περιορίζονται μόνο στα θέματα της παιδείας και της εκπαίδευσης, αλλά, όπως διαφαίνεται, εμφανίζονται και στην καλλιέργεια της αισθητικής, εσωτερικής και πνευματικής μόρφωσης των μετοίκων, αλλά και «τους αεί καταίροντας Ενετίαζε των Ελλήνων»,⁵² με την ενίσχυση της εικονογραφικής δημιουργίας και διακόσμου, του «βιβλίου των αγραμμάτων»,⁵³ στον ναό του Αγίου Γεωργίου των Ελλήνων (San Giorgio dei Greci) στη Βενετία. Όπως καταγράφεται στα Πρακτικά του Συμβουλίου των 40, κατά τη συνεδρίαση της 20ής Ιουλίου 1664,⁵⁴ έγινε αποδεκτή η αίτηση του Βερνάρδου, όπως αναλάβει, με δικά του έξοδα, να ιστορηθεί αγιογραφικά το μέρος του τοίχου, που βρίσκεται πίσω από τον επισκοπικό θρόνο της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου, με την πολυπρόσωπη παράσταση της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Χριστού. Πέρα, όμως, από την ιστόρηση του ναού με την εν λόγω τοιχογραφία, ο Άκρης με τη διαθήκη του όρισε και ένα άλλο κληροδοτήμα, το οποίο συνδέεται άμεσα με την απεικονιζόμενη παράσταση. Ο διαθέτης συνέστησε, λοιπόν, κάθε χρόνο, την κυριώνυμο ημέρα μνήμης της μεγάλης Δεσποτικής Εορτής της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, στις 6 Αυγούστου, να τελείται θεία Λειτουργία και τρισάγιο στη μνήμη του, αλλά και, κατά τη λατρευτική σύναξη στον Άγιο Γεώργιο, να κηρύττεται ο θείος λόγος, από αμειβόμενο, για τον σκοπό αυτό, εκκλησιαστικό ρή-

50. Καραθανάσης, *Η Φλαγγίνιος*, ό.π., σσ. 63–64.

51. Ό.π., σ. 62. Περισσότερα βιβλιογραφικά και άλλα στον καθηγητή Ζαχαρία Ν. Τσιρπανλή, *Ο Κυπριακός Ελληνισμός της Διασποράς*, ό.π., σσ. 44–46.

52. Βλ. Χρύσα Μαλτέζου, «Οι Έλληνες μέτοικοι στη Βενετία μετά την Άλωση. Ταυτότητα και εθνική συνείδηση», *Θησαυρίσματα*, 35 (2005), σ. 175. Επίσης στο Χρύσα Μαλτέζου, *Η Βενετία των Ελλήνων*, εκδ. «Μίλητος», Αθήνα, 1999, σ. 7.

53. Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός ονομάζει τις εικόνες «βιβλία των αγραμμάτων», γιατί μέσα σε αυτές αποτυπώνονται παραστατικά η πίστη και η διδασκαλία της Εκκλησίας, καθώς και ο βίος και τα θαύματα των εικονιζόμενων αγίων. Βλ. Ιωάννου Δαμασκηνού, *Προς τους διαβάλλοντας τας αγίας εικόνας*, Λόγος Α΄, ιζ΄, PG 94, 1248CD.

54. Βλ. ΑΕΙΒ, Α΄. *Οργάνωση – λειτουργία*, 3. *Πρακτικά Συνεδριάσεων*, Κατάστιχο 5, φφ. 88^ρ–89^ν.

τορα.⁵⁵ Αναφερόμενος στην εν λόγω τοιχογραφία ο Ιωάννης Βελούδος, σημειώνει χαρακτηριστικά: «Όπισθεν τῆς ἐπισκοπικῆς Καθέδρας, διὰ πολυτίμου μουσείου ἐξιστόρηται ἡ θεία Μεταμόρφωσις, θαυμάσιον ἀριστούργημα, διαπονηθέν δαπάνῃ τοῦ Κυπρίου Βερνάρδου τοῦ Ἄκρη τῷ 1666 ἐν ᾧ τὰ λευκὰ ἱμάτια τοῦ μεταμορφωθέντος Χριστοῦ, διὰ τῆς ἀντανakλάσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἀποστίλβουσιν ὡς ἀστέρες, τὴν θεϊκὴν ἐκείνην λάμψιν ὑπαινιττόμενα».⁵⁶ Επίσης, κοντά στον τάφο, «παρὰ πόδας ποτέ» του Φλαγγίνη στον ἴδιο Ναό, με φροντίδα του φιλοτεχνήθηκαν ταφικά μνημεῖα για τον πατέρα του Ιάκωβο και τον θεῖο του Βικέντιο Μουσκόρνο. Ο Βικέντιος Μουσκόρνος ἦταν ἀδελφός της μητέρας του και διακεκριμένο, ἐπίσης, μέλος της Κυπριακῆς Διασποράς και της Ἑλληνικῆς Αδελφότητας στη Βενετία, της ὁποίας διετέλεσε και Πρόεδρός της το 1602.⁵⁷

Επίλογος

Ο Βερνάρδος Ἀκρης ἐζήσε και μεγαλουργήσε στη Βενετία τον 17ο αἰώνα και ομολογουμένως κατέχει μια ξεχωριστή θέση ανάμεσα στις λαμπρές και ἐξέχουσες προσωπικότητες της εποχῆς του. Με το αδιάπτωτο ενδιαφέρον του, τα ἔργα και τα ευεργετήματά του κατέστη ἓνας «ἄξιος συνεχιστῆς της πνευματικῆς κληρονομίας του ἔθνους».⁵⁸ Ἐφυγε ἀπὸ τη ζωὴ το 1667 ἡσυχος, για τα ὅσα πρόσφερε στη διαφύλαξη και ἐνίσχυση της εθνικῆς ταυτότητας και της θρησκευτικῆς συνείδησης των ξενιτεμένων Ἑλλήνων της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας της Βενετίας, ἀλλὰ και των, ὑπὸ Οθωμανικὸ ζυγὸ, υποδούλων Ρωμηῶν.

55. Βλ. τη μελέτη του Καθηγητῆ Αθανάσιου Ε. Καραθανάση, «Η ἐκκλησιαστικὴ ρητορικὴ στον Ἅγιο Γεώργιο των Ἑλλήνων της Βενετίας (1534–1788)», *Θησαυρίσματα* 9 (1972), σσ. 137–179, καθὼς ἐπίσης, Καραθανάσης, *Η Βενετία των Ἑλλήνων*, ὁ.π., σσ. 313–369, ἰδίως για το κληροδότημα Βερνάρδου Ἀκρη, σ. 315.

56. Βελούδης, ὁ.π., σ. 37.

57. Καραθανάσης, *Η Φλαγγίνειος*, ὁ.π., σ. 61. Για τη μεγάλη κυπριακὴ οικογένεια Μουσκόρνου βλ. Καραθανάσης, *Η Βενετία των Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 71, ὅπου και βιβλιογραφία. Για το ταφικὸ μνημεῖο βλ. ὁ.π., σ. 73.

58. Ζαχαρίας Ν. Τσιρπανλῆς, *Ο Κυπριακὸς Ἑλληνισμὸς της Διασποράς*, ὁ.π., σ. 41.

Abstract

The Cypriot patriot and national benefactor Bernardo Acris (? – 1667)

Among the brilliant and leading personalities of Greek emigrants, who lived and flourished in the Serene Republic of Venice in the 17th century and who, admittedly, played a decisive and primary role in the effort for the spiritual uplift of the enslaved Nation, and, at the same time, marked our modern national history, is Bernardo Acris, who came from Cyprus.

He comes from a prominent family of Cypriot noblemen, and his family is one of the indeterminate numbers of Cypriot families who ‘at various time intervals deserted their homeland which was under Turkish rule and emigrated’ settling in the Venetian metropolitan territory.

He lived and flourished in ‘The floating City’ and, with his special capabilities and admirable spiritual gifts, he managed to attain a high level of prestige and gained recognition amongst the political and intellectual circles of the city, as well as the Greek Brotherhood in Venice. He worked in the civil service of the Venetian Republic, from the position of tax assessor (*carattador*), he was also active in the field of commerce and served as President (*Guardian Grande*) of the Greek Brotherhood, in the years 1627, 1647 and 1657.

His unceasing interest, his works, benefactions and legacies, have made him become a ‘worthy continuer of the spiritual heritage of the nation’. He passed away in 1667, at peace, for all he had contributed to the preservation and enhancement of the national identity and religious conscience of Greek expatriates living in the Republic of Venice, and, by extension, the enslaved, under the Ottoman yoke, Greeks.

Keywords: Bernardo Acris, Thomas Flanginis, legacies Acris, Flanginian School, Greek Brotherhood in Venice, Greek Orthodox church of Saint George in Venice